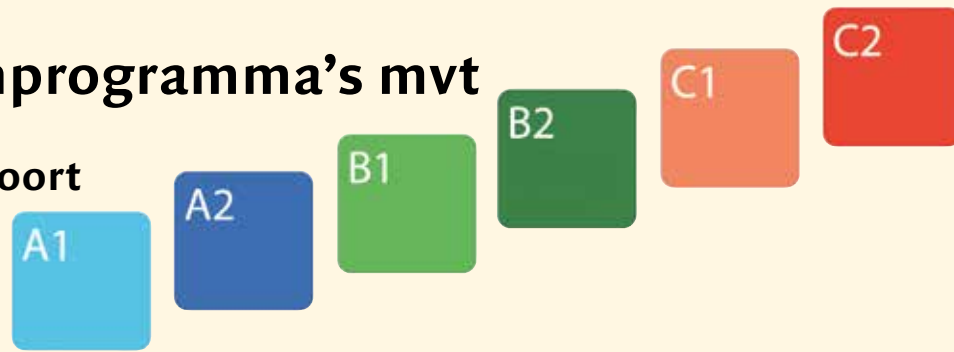

Actualisatie examenprogramma's mvt ERK-niveaus per taal, taalvaardigheid en schoolsoort

De vakvernieuwingscommissie moderne vreemde talen (mvt) is volop bezig met de actualisatie van de examenprogramma's. De commissie werkt aan de programma's van negen talen voor vmbo, havo en vwo. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft de commissie verzocht om aan de vaardigheden in de eindtermen ook beheersingsniveaus toe te voegen. Dat gebeurt in de vorm van ERK-niveaus per taal, taalvaardigheid en schoolsoort. Omdat er nog onvoldoende inzicht was in de beheersingsniveaus die door leerlingen worden bereikt, hebben curriculumexperts Bas Trimbos en Loes Groen van SLO een verkenning uitgevoerd. Samen met Laura Wagemakers, docent en lid van de vakvernieuwingscommissie mvt, vertellen ze over de betekenis van deze verkenning voor de geactualiseerde examenprogramma's in wording. 'De ERK-niveaus bieden handvatten om de eindtermen te concretiseren en de docenten tijdens de implementatiefase niet alleen op weg te helpen, maar ook uit te leggen waar deze eindtermen vandaan komen.'

Het ERK, voluit Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen, is een internationaal beproefd en uitgekristalliseerd kader dat instrumenten biedt om het niveau te beschrijven waarop iemand een taal beheerst. 'Juist met moderne vreemde talen is het, met het oog op een eventuele internationale studie of baan, van groot belang om een herkenbare vorm van niveaubepaling te gebruiken', stelt Wagemakers. 'Onze opdracht is daarom om te bepalen welke ERK-niveaus passend zijn bij de verschillende taalvaardigheden, passend bij de schoolsoorten en leerwegen en te bepalen hoe we ze daarin willen verwerken.'

Casestudy

'Het ERK is heel omvangrijk en vraagt om het maken van eigen, doordachte keuzes', legt Trimbos uit. Hij ontwierp samen met collega Groen de procedure voor de verkenning, uitgevoerd onder een groep docenten, met als opbrengst: concrete adviezen aan de vakvernieuwingscommissie. 'We merkten al snel dat het erg moeilijk is om te bepalen welke kennis en vaardigheden bij welke schoolsoort en leerweg passend zijn', vertelt Trimbos. 'Iedereen heeft daarvan een eigen perceptie. Ook verschilt die perceptie van land tot land.'

Daarom werd besloten tot een casestudy, waarin per taal – samen met een groep docenten – de diepte in zou worden gegaan. Het ERK-handboek *Aligning Language Education with the CEFR* vormde daarvoor de basis. Groen: 'Dit handboek richt zich, naast toetsing, ook op beleid, curriculum en onderwijsmaterialen. Het paste daarom goed bij onze verkenning,

waarin we opdrachten en leerlingproducten wilden inschalen op ERK-niveau.'

Taalniveaus

In totaal is een twintigtal bijeenkomsten met docenten georganiseerd. In kleine groepen is verkend welke ERK-niveaus realistisch zijn voor de taalvaardigheden Engels, Duits, Frans, Spaans, Arabisch, Chinees, Italiaans, Russisch en Turks. Het handboek dat Trimbos en Groen als basis gebruikten, werkt met vier stappen. De eerste stap wordt *familiarisatie* genoemd. Doel daarvan is om ervoor te zorgen dat alle deelnemers in het afstemmingsproces over voldoende kennis van het ERK beschikken. Dat gaat dan om de niveaus, taalactiviteiten en taalcompetenties. 'We nodigden daarvoor docenten uit die al bekend waren met het ERK', licht Trimbos toe. De tweede stap betreft *specificatie*. Trimbos: 'We vroegen de docenten opdrachten uit hun dagelijkse onderwijspraktijk mee te nemen, die we vervolgens gezamenlijk koppelden aan de schalen van het ERK.' De derde stap ging om *standaardisatie*, waarbij de docenten gezamenlijk een productieve leerlingopdracht beoordeelden aan de hand van taalcompetenties. Daarna volgde de *standaardsetting*: de ingeschaalde niveaus werden vergeleken met internationale, 'gestandaardsette' producten.

'Om een eenduidig advies te kunnen geven met betrekking tot de niveaus per taal, taalvaardigheid en schoolsoort was een vijfde ronde nodig, waarbij de docenten in gesprek gingen over de opbrengsten uit ronde 1 tot en met 4', vertelt Groen. 'Na de specificatie en de standaardisatie bleek namelijk dat de opdrachten en producten voor een

schoolsoort van verschillende docenten niet altijd op hetzelfde niveau waren ingeschaald. Docenten gingen in gesprek over welk ERK-niveau uiteindelijk haalbaar en uitdagend was voor de diverse taalvaardigheden per schoolsoort.'

De internationale toetsinstituten Cambridge voor Engels, Goethe voor Duits en Delf Scolaire voor Frans bevestigden en erkenden de ERK-niveaus die voor de desbetreffende talen ingeschaald zijn per taalvaardigheid en schoolsoort. Het gesprek met het DELE-instituut leidde tot andere bevindingen: zij gaven aan dat slechts 28 procent van de Nederlandse leerlingen die deelnemen aan DELE een B1-certificaat voor Spaans behalen. Ook deze bevindingen werden meegegeven aan de vakvernieuwingscommissie.

Aanbevelingen voor de vakvernieuwingscommissie

Op basis van de bevindingen werden voor de vakvernieuwingscommissie de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- Gebruik de niveaus zoals ze zijn ingeschaald door de docenten tijdens de casestudy als uitgangspunt voor de vaststelling van de ERK-niveaus in de eindtermen.
 - Geef per schoolsoort of leerweg aan welke taalactiviteiten en taalcompetenties tenminste aan bod moeten komen en differentieer waar passend.
 - Integreer deze informatie in de eindterm of in de toelichting.
- 'Door een selectie te maken van relevante taalactiviteiten en taalcompetenties per schoolsoort en leerweg – en dus niet te kiezen voor alle taalactiviteiten en taalcompetenties binnen het ERK – én door deze keuze te verduidelijken in de eindterm of toelichting, houd je het ERK klein en overzichtelijk', aldus Trimbos en Groen. 'Zo wordt de drempel voor docenten om met het ERK te werken zo laag mogelijk en ontstaat er eenduidigheid onder docenten, die er nu niet is. Dit helpt ook om recht te doen aan verschillen tussen

schoolsoorten en leerwegen. Daarnaast helpt een duidelijke keuze voor bepaalde taalactiviteiten en taalcompetenties bij het creëren van horizontale en verticale doorlopende leerlijnen.'

Trimbos en Groen doen bovendien een aantal aanbevelingen voor de implementatie. 'Deze aanbevelingen liggen buiten de scope van de vakvernieuwingscommissie, maar vinden we wel van belang voor een succesvolle implementatie', verduidelijkt Groen. Zo blijkt er een duidelijke scholingsbehoefte te zijn. Trimbos en Groen signaleren dat het belangrijk is dat docenten weten waar ze terecht kunnen om het ERK in hun onderwijs te integreren. Bovendien is het van belang dat schoolbesturen zich bewust worden welke randvoorwaarden (tijd, materialen, ruimte voor samenwerking, ruimte in het lesprogramma et cetera) nodig zijn om succesvolle implementatie van het ERK mogelijk te maken voor alle moderne vreemde talen. Tot slot pleiten beiden voor structurele aandacht voor het ERK binnen de lerarenopleidingen voor alle moderne vreemde talen.

Uitwerkingen en voorbeelden

'De vakvernieuwingscommissie is aan de slag gegaan met de uitkomsten van de ERK-verkenning. Per taal is er een groep gevormd waarin voor alle niveaus alle recente publicaties, de ERK-verkenning en andere relevante bronnen zijn doorgenomen, besproken en geëvalueerd', schetst Wagemakers. 'Ook is er veldonderzoek gedaan en zijn eigen ervaringen uitgewisseld. Op basis daarvan is een rapport ontstaan per taal, waarin is weergegeven welk ERK-niveau er bij welke taalvaardigheid en schoolniveau past.'

Groen: 'Het is belangrijk dat docenten zich bewust worden dat het ERK een belangrijke rol gaat spelen in het landelijk curriculum en dat er nu een noodzaak komt om je er daadwerkelijk in te verdiepen.' Wagemakers verwacht dat straks al veel onduidelijkheden weggenomen

TIP

Gebruik de ERK-verkenning voor je eigen school en vaksectie

- Zet de documenten die het SLO-team heeft gebruikt in om je eigen onderwijs binnen je school of vaksectie te ijken.
- Kom tot afstemming en overeenstemming. Focus je daarbij wel op de taalactiviteiten die voor jouw school en jouw leerlingen relevant zijn, alleen dan is het behapbaar. Dat is precies wat Trimbos en Groen hebben gevraagd aan de deelnemende docenten voor hun ERK-verkenning. Hun boodschap is dan ook: vaksecties, verdiep je in het ERK en maak keuzes!

zullen zijn, omdat uitwerkingen en voorbeelden van de taalniveaus beschikbaar zijn. 'Aan de hand van de geactualiseerde eindtermen kunnen docenten straks werken met een Europees erkend kader. Hierdoor wordt het gemakkelijker om materiaal en toetsen goed te ijken. Het zorgt voor minder interpretatieruimte, waardoor er – hopelijk – minder grote verschillen zullen zijn tussen scholen op de verschillende schoolsoorten en leerwegen. Kortom, de ERK-niveaus bieden handvatten om de eindtermen te concretiseren en de docenten tijdens de implementatiefase niet alleen op weg te helpen, maar ook uit te leggen waar deze eindtermen vandaan komen.'

Brigitte Bloem

Meer weten? In 2020 heeft de Raad van Europa het ERK geactualiseerd. Ten opzichte van de vorige versie zijn er nieuwe schalen toegevoegd. Ook zijn er *can do*-beschrijvingen voor pre-A1 bij gekomen en zijn er meer *can do*'s voor de plusniveaus van A2, B1 en B2. In de loop van dit jaar verschijnt de herziene publicatie van *Taalprofielen*, een uitwerking van de schalen van het ERK voor het Nederlandse onderwijs. Meer informatie, evenals de rapportage van de ERK-verkenning is te vinden op <vlt.nl/erk>. Meer informatie over de actualisatie van de examenprogramma's: <vlt.nl/mvt>. Je kunt je op dit webplatform aanmelden voor automatische updates, zodat je op de hoogte blijft van vorderingen in het traject.